

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani Učiteljska tiskarna, Frar žiškanska ul. 6/l. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

MIHAJLO M. STANOJEVIČ. K 40-LETNICI NJEGOVEGA JAVNEGA DELA.

Mihajlo M. Stanojevič. Naše članstvo se gotovo dobro spominja srbskega tovariša, člana glavnega odbora UJU, ki poseča vsako leto glavne skupščine našega Udruženja, kjer je imel že več stvarnih dobrih referatov. V spominu ga imamo, ko je prišel v družbi z drugimi srbskimi tovariši leta 1919, v Ljubljano na naše delegacijsko zborovanje, kjer se je storil izmed vseh takrat še obstoječih pokrajinskih učiteljskih zvez prvi javni sklep, da prenehajo stare učiteljske organizacije v predvojnih granicah in naj se celotno učiteljstvo države združi v enotno državno učiteljsko organizacijo. Vidimo in čujemo ga, kako je ob tej priliki vstal v starodavni magistratni dvorani, kakor eleganten po svoji postavi in zunanosti, tako tudi eleganten po svojem mišljenju in čustvovanju ter je z vso toplino in oduševljenostjo nacionalne svoje srbske duše čestital slovenskemu učiteljstvu k ravnokar storjenemu sklepu. Takega imamo v spominu. In še ga vidimo med nami leta 1922. na naši pokrajinski skupščini na Bledu, pa zopet leta 1923. na II. kongresu UJU v Ljubljani, na oni divni jugoslovenski učiteljski manifestaciji.

Tovariška in nacionalna dolžnost nas veže, da se spominjamo tega odličnega vodje našega stanu, tega neumornega prosvetnega, nacionalnega in književnega delavca ob 40-letnem jubileju njegovega javnega dela tudi v našem glasilu. Saj je bil baš on med prvimi glasniki in propovedniki, da smo si jugoslovenski učitelji bratje, da smo si eno...

Rojen je bil leta 1867. v Čačku, kjer je obiskoval osnovno šolo in nižjo gimnazijo; učiteljske je dovršil v Beogradu in postal že leta 1885. učitelj. Služboval je v raznih krajih, končno v Beogradu, kjer je postal leta 1919. zaradi svojih odličnih pedagoških sposobnosti referent v ministrstvu prosvete, a je bil, dasiravno še čil, krepak in deloljuben, zaradi posebnih razmer, na škodo šolstvu in našemu stanu, vpokojen.

Prvi začetki njegovega javnega književnega delovanja segajo v njegova mlada leta. Še dijak je pisal v takratne mladinske liste. Po dovršenem učiteljsku leta 1885. je napisal prvo pedagoško razpravo. Nato pa sodeloval in pisal v »Prosvetni Glasnik«, »Prosveto«, »Pedagoški Pregled«,

»Napredak«, »Narodno Prosveto«, ki ji je bil prvi urednik in v »Učitelja«, ki ga urejuje še danes.

Stanojevič je eden najboljših sodobnih jugoslovenskih pedagogov, predvsem eden najsposobnejših metodikov. Izmed raznih obširnih razprav in večjih del omenjamo njegovo »Metodiko

zemljepisa v osnovni šoli«, »Metodiko zgodovine«, »Metodiko naravosloja«.

Na podlagi teoretičnih študij in praktičnih izkustev je izdal mnogo šolskih knjig za osnovne, meščanske in obrtne šole, večinoma sam, deloma skupno z drugimi tovariši. Teh knjig ni nič manj kakor 18. Poleg tega je izdal tudi več zemljevidov in atlantov. Koliko marljivosti, neumornosti, vztrajnosti tči v teh izdajanjih!

Sodeloval je Stanojevič tudi pri raznih političnih listih. »Ojček«, »Dnevni list«, »Tribuna«, »Zakonitost«, »Štampa«, »Samouprava«, »Naroda volja«, »Narodni prijatelj« in drugi politični listi so prinašali njegove članke, v katerih se je

vztrajno in uspešno boril za napredek šolstva in za pravice učiteljstva.

Eno izmed njegovih najbolj priljubljenih, rekel bi življenjskih nalog je njegov »Učitelj«. To odlično srbsko pedagoško revijo vodi in ureja že 20 let in jo je dvignil z nacionalno ljubeznijo in stanovskim zanosom na ono višino, da se danes lahko meri ne samo z domačimi nego tudi z inozemskimi pedagoškimi revijami. V interesu narodnega šolstva je samo želel, da ostane tovariš Mihajlo še dolgo dobo na čelu tej moderni pedagoški reviji.

Nikakor ne moremo prezreti Stanojevičevega dela na šolski zakonodaji, kjer je baš on eden izmed najboljših strokovnjakov. Že v predvojni Srbiji je posegal kot dober poznavalec ustroja šolstva in šolske administrativne posvetujoče in odločilno v šolsko zakonodajo. Takega vidimo zopet sedaj v povojni dobi in je naša iskrena želja, da bi poslušali njegovo strokovnjaško mnenje v času, ki je za narodno šolstvo in za naš stan sila kritičen in odločilen za dolgo dobo let.

Razen splošnega prosvetnega delovanja ima naš Stanojevič tudi velike zasluge za našo stanovsko organizacijo. Od vsega početka svojega službovanja, najprej kot navaden priprost borec, odkar pa je služboval v Beogradu, kot član glavnega odbora, vedno je vztrajno in neumorno deloval za dobrobit učiteljstva, za njegov moralni ugled in materialno blagostanje. Takoj po prevratu ga vidimo med prvimi kamenarji, ki so pričeli v dobri zavesti novega položaja graditi našo stanovsko stavbo, danes ponosno UJU. Kot član izvršilnega odbora redno prihaja na seje, kjer se uveljavlja s svojo mirno, tehtno, preudarno in vedno stvarno besedo.

Tak je naš tovariš Mihajlo M. Stanojevič in ponosni smo nanj tudi slovenski učitelji. Veseli smo, da mu je naklonila usoda zreti vstajenje in razmah mlade naše nove države, ki ji tudi on utrjuje temelje s pozitivnim svojim delom. Dragi brat in tovariš Stanojevič! S ponosom in samozavestjo zreš nazaj na plodonosna pota minule dobe svojega življenja. Ne spuščamo se v slavospev, ker hvalo in slavo Ti pojo Tvoja številna dela. Naj Ti zadostuje, da Ti kličejo iz dna bratskega in tovariškega srca iskreni: Zdravo! Na mnoga leta! R. D.

Izpremembe v projektu šolskega zakona.

Šolski odbor hiti z neverjetno naglico. Kolikor posnemamo iz raznih listov, so napravljene v projektu sledeče izpremembe.

V prvem oddelku je bil sprejet ves prvi oddelek z malimi izpremembami, kakor se glasi vladin predlog.

Drugi oddelek je bil izročen posebnemu odboru, ki ga je nekoliko izpremenil. Sprejet je bil nov člen, da minister prosvete podpira tudi one šole za abnormalno in zanemarjeno deco, ki so organizirane na zasebno iniciativo in da minister prosvete podpira tudi gospodinske šole.

V tretjem oddelku se je izpremenila določba, da večji kraji (ne mesta, kakor je bilo prej), kjer je dobiti udobno stanovanje za učitelje, niso primorani zidati stanovanj za učitelje. — Šola se mora otvoriti, kjer je 40 otrok godnih za šolo (prej 30). — Čl. 24. Če je malo učiteljev ali učencev, se šola združi s sosednjo šolo. — Čl. 26. Potrebna samoučila določi upravitelj z učiteljskim zborom. — Čl. 28. Občina si lahko pridobi prostor za šolo tudi po zakonu o ekspropriaciji.

V četrtem oddelku je bil pri členu 39. sprejet dodatek glede enotnega pričetka in sklepa šolskega pouka, da v izjemnih slučajih, kjer zahtevajo posebne gospodarske razmere, sme minister prosvete na predlog oblastnega šolskega odbora izpremeniti datum začetka in konca šolskega leta.

Pri petem oddelku je bila korektura nekaterih členov preložena.

V šestem oddelku so se izvršile le nekatere izpremembe. Oddelek o disciplinarnih predpisih je bil odložen in ga minister prosvete sam predloži v novi formulaciji. Člen 69. in 72. sta bila črtana. Pri čl. 90. je bila sprejeta izprememba, da se preskrbi kurivo v naravi ali novcu z ozirom na krajevne razmere in v višini, kakor določa prosvetna oblast.

Izpremenjen je bil tudi člen 112. Pri oceni se je izpustilo ocenjevanje o zasebnem življenju.

Izpremenjen je bil tudi naslov zakona, ki se sedaj glasi »zakon o narodnih osnovnih šolah«.

Popraviti moramo tudi zadnje poročilo, ker se projekt obravnava po čl. 133. ustave po krajšem postopku.

Ko se izvrši obravnava v sekciji, pride projekt v plenum zakonodajnega

LISTEK.

Šoštanj in okolica.

Vlak, ki vozi iz Celja skozi Velenje proti Dravogradu, zapusti pri postaji Rečica ob Paki Savinjsko dolino ter začne zaradi vedno bolj se vzdigujoče proge sopihati po vedno ožji soteski Penk, dokler ne pride skozi kratek predor v slikovito do 6 km dolgo in 1½ km široko Šaleško dolino, ki se imenuje tako po blizu Velenja ležeči razvalini nekdanjega gradu Schalleck. Prva postaja v Šaleški dolini je Šoštanj-Topolščica.

Šoštanj je malo mestece z 1400 prebivalci. Leži 360 m nad morjem ob vznožju smrekovega gozda. Mesto je postalo Šoštanj 27. maja 1911, pravice trga pa je dobil najbrž od celjskih grofov. Gospodje šoštanjski se že imenujejo l. 1236., cerkev sv. Mohorja in Fortunata pa l. 1434. Na strmeh hribu nad Šoštanjem molj iz smrekovega gozda razvalina »Pusti grad«. Bil je tukaj po pravljici takozvani svetilnik, ko je še polnilo Šaleško dolino jezero. (Glej Šilih: »Nekoč je bilo jezero«). Gotovo pa je služil kot stražni stolp, raz kateri se je naznjal sosedom bližajoči se sovražnik. Stari grad so baje razdejali celjski grofje (1437.), po drugih virih so ga pa sežgali Turki (1473.). Sezidali so potem na seda-

njem mestu tekmo sto let drug grad — seveda s tlako — ki ga je sedanjí lastnik tovarnar Woschnagg preuredil za stanovanje svojim uradnikom in delavcem.

Za časa Rimljanov je spadala Šaleška dolina v provinco Norik. Ne ve se, ali so bivali Rimljani stalno tukaj, ali pa je bila pokrajina le neobljudena — da so pa bili tukaj vsaj mimogrede, kaže izkopani rimski kamen, ki se je našel v Šmartnem pri Šaleku.

Nj kmalu pokrajine, kjer bi bilo toliko gradov — deloma še ohranjenih, deloma že v razvalinah — kakor v Šaleški dolini. Zato je tudi razširjenih po naši okolici nebroj raznih pravljič. Ker je imela luteranska vera pospeševalce in pokrovitelje ravno v graščinski gospodi, se je tukaj naglo širila, po protireformaciji se pa niti 50 let ni več vzdržala.

Zahodno Šoštanja stoji na strmeh skalovju podružna cerkev sv. Florijana. Tukaj je stal svojčas gradič, ki je bil nazadnje last Kacijanarjev. Ivan Kacijanar — imenovan slovenski Wallenstein — je bil na Hrvatskem zavratno umorjen in leži pokopan v Gornjemgradu. Gradič so porušili najbrž Turki, ker še sedaj visi v cerkvi na steni turška podkev.

Grad Forhtenek (sedaj razvalina), ki leži severno od Šoštanja, je bil l. 1635. oropan od kmečkih puntarjev. Na tem gradu so bili najbrž prvi luteranci v tej dolini. Tedanja posestnica Altenhausen

je imela na gradu oženjenega predikanta, ki pa ga je morala kmalu odsloviti.

Šoštanju najbližji grad je Marof (Gutenbüchel), ki je po prevratu prišel po nakupu v last narodnega posestnika.

Do prevrata se je posebno v Šoštanju hitro in močno razvijalo renegetstvo, kar je pospeševala skozi več let šulferajnska šola z otroškimi vrtcem, ki naj bi naraščaj popolnoma ponemčila. Vsi delavci tukajšnjih industrijskih podjetij so bili prisiljeni pošiljati svoje otroke v to šolo. Po prevratu pa je kupila šolska občina bivšo nemško šolo z inventarjem vred za 35.000 kron.

Šoštanj je rojstni kraj slovečega domoljuba dr. Josipa Vošnjaka in Mihaela Vošnjaka — snovatelja posojilnic na Slovenskem ter očeta dr. Bogomila Vošnjaka. — V Penku — pol ure iz Šoštanja — pri »Zorku« pa je bila doma matj lavantinskega škofa Ant. Mart. Slomska.

Šoštanj in okolica ima bogato industrijo: veliko tovarno za usnje, kemično tovarno z elektrarno, parno žago za izdelovanje dog za cementne sode, kemično pralnico, izdelovanje mizarskih izdelkov s stroji z električno silo, zelo je razvita nadalje lesna trgovina ter razne druge obrti. Tik Šoštanja so kopali svojčas cinkasto rudo, kjer je še sedaj vidnih nekaj rovov, med Šoštanjem in Velenjem pa je državni premogovnik. V okolici je mnogo opekarn, apnenic, žag in

mlinov. Vsa ta podjetja zaposlujejo v normalnih časih do 2000 delavcev obojega spola.

V olajšavo in povzdigo denarnega prometa je v Šoštanju: Obrtna hranilnica in posojilnica, dalje Podružnica celjske posojilnice d. d. ter še klerikalna posojilnica.

Za izobrazbo mladine je v Šoštanju meščanska šola, 6-razredna osnovna šola s 4 paralelkami in z ekskurendo v Ravnah, 3-razredna obrtna nadaljevalna ter 2-razredna trgovska nadaljevalna šola.

Za društveno in družabno življenje skrbijo razna društva, ki jim načeluje seveda marljivo Sokolsko društvo sicer še mladim toda agilno napredujočim sokolskim orkestrom. Sokolsko društvo si je postavilo lani lastni Sokolski dom (otvoritev je bila 10. maja t. l.), kjer imajo tudi vsa druga narodna društva svojo streho, tako: Ljudska knjižnica, ki se prav zadovoljivo razvija pod izključno upravo učiteljstva, Ciril-Methodova podružnica, Jugoslovenska Matica, Slovensko planinsko društvo in Orjuna — poleg tega ima v Sokolskem domu svoje prostore SDS ter prireja gledališke igre izobraževalno društvo »Svoboda« kakor tudi vse tukajšnje šole.

(Dalje prihodnjič.)

odbora in na to v skupščino, ki ga odobri ali pa odkloni.

Učiteljskim zahtevam in predlogom je zelo naklonjen predsednik sekcije šolskega odbora g. Savič in tudi minister prosvete g. Svetozar Pribečević.

Vendar je položaj, v katerem se nahajamo zaradi tako različnih kulturnih razmer in prosvetne zakonodaje, sila težaven in bo šolski zakon dete položaja, v katerem se nahajamo.

Nadaljne izpremembe šol. zakona sprejete v sekciji.

Posle 33. člana, dokle smo javili u prošlom broju, da je pretres svršen, nastavljen je isti i dalje.

Učinjene su ove važnije izmene:

Čl. 34. Gde je govor o nastavnim predmetima izmenjeno je ovo: mesto »nauka o veri« stavljeno je »nastava o veri«.

U tački 10. privredni, dodato je i »ručni« radovi.

13. tačka je odbačena.

Poslednja alineja 34. člana zamenjena je ovim:

»Nastavni plan i program određuje Ministar Prosvete po saslušanju Glav. Prosvetnog Saveta«.

Čl. 35. U 2. alineji mesto »službenom« stavljeno je »državnom«.

Poslednji stav počev od reči »sem nastave...« zamenjen je ovim: »u tim školama učenje državnog jezika je obavezno«.

Čl. 39. Odmah iza prve alineje dodaje se: »U izuzetnim prilikama, gde to zahtevaju privredne prilike, može Ministar Prosvete na predlog Oblasnog Šk. Odbora promeniti datum početka i završetka školske godine«.

Čl. 43. Deca se ne mogu upisati u prvi razred, koja su napunila 10 godina (u projektu je bilo 12). Rešeno, da se o ovome predvidi nešto i u prelaznim naređenjima.

Čl. 48. Ocene su učenika izmenjene. Po tim izmenama ocene su: 5 t. j. vrlo dobar; 4 t. j. dobar; 3 t. j. dovoljan i 2 slab.

Vladanje ima ocene: vrlo dobar, dobar i slab.

Čl. 61. Dodata je alineja: »Za stalnu učiteljicu u zabavištima postavlja se lice koje je steklo posebne kvalifikacije u državnim tečajevima ili zavodima«.

Čl. 63. Ceo je zamenjen novom odredbom:

»Svi učitelji i učiteljice postavljaju se po odredbama zakona o činovnicima i državnim službenicima građanskog reda«.

Čl. 77. Dodata je alineja:

»U tečajevima, koji se osnivaju po čl. 42. (?) al. 5 vršiče nastavu učitelji uz nagradu koju će odrediti Ministarstvo Prosvete«.

Čl. 87. U tač. 2. kad se zatvara odeljenje, dodato je:

»U tom slučaju odlazi učitelj ali učiteljica, koji je najmlađi po stečaju. Ali ako bi se u tom mestu, iz kojega su bili uklonjeni, ukazalo u toku te godine ili u početku sledeće, prazno mesto, oni imaju pravo da se u njega vrate«.

Odredba je ova uzeta po napomenama Udruženja.

Čl. 90. Alineja o ogrevu usvojena je ovako:

»Ogrev se daje u naturi ili u novcu. Oblasni školski odbor određuje prema mesnim prilikama i potrebi količinu toga ogreva«.

Čl. 94.—100. Ovo je odeljak o kaznama. Ceo je odeljak rezervisan po želji g. Ministra Prosvete.

Saznaje se, da Ministar smera u tom pogledu stvoriti oblasni i nad njim viši disciplinski sud od školskih ljudi.

Čl. 105. Na bolja mesta imaju pravo:

1. Stariji po službi.
2. Jači po ocenama.
3. S porodičnim potrebama.
4. Zaslužniji po službi.

Izmenjen je red uslova po projektu.

Čl. 107. Ne mogu se javiti za stečaj: »Koji su poslednje dve godine ocenjeni jedanput nedovoljno ili oba puta dovoljno.

Tački 4. je dodato:

»Izuzet slučaj žena, ako je žena učiteljica«.

Čl. 108. Ministru komisija predlaže mesto dva — tri kandidata za mesto i on postavlja jednog od trojice.

Sa 110. čl. Sekcija je završila pretres projekta do 17. t. m. zaključno. 18. t. m. nije držana sednica, a nastavlja se 19. t. m. »Nar. Prosv.«

si ga nabavil. Drugemu uradništvu po uradnih urah ni treba biti doma, učitelj mora korigirati zvezke in se pripravljati za pouk in tega ne more delati v mrzli sobi. Vsega tega duhovni gospodje in gospod poslanec Hohnjec ne uvidijo. Pa kaj bi jim dokazovali! Narodno edinstvo, državno edinstvo in verska strpljivost jim smrdi, ker ni v klerikalnem duhu, zato se tako strastno zaganjajo proti tem določbam, ki jih povdarja zakon.

Versko pravno vzgojo, to je oni člen, ki so ga v Avstriji klerikalci vedno videli nad naprednim učiteljstvom, mladijo tudi sedaj, zato so se ljuto zagnali proti členu 1., ki povdarja narodno in državno edinstvo in versko strpnost.

Ljudstvu predočujejo grozna bremena, ki bi jih morala nositi občina. Seveda, če bi bile šole klerikalni zavodi in bi služile v podkrepitje klerikalizma, potem bi bilo vse dobro.

Značilno je tudi, da klerikalci hlastno popadejo vsako mnenje, ki ga gosp. Milutin Stanković, blviš predsednik UJU iz svojega strankarskega fanatizma iznese v glasilu učiteljskega političnega kluba »Slobodnem Narodu«. Vse jim pride prav.

Zelo značilno je, da klerikalci napadajo vse člene, ki utrjujejo vezi med šolo in domom in ki pospešujejo in podpirajo delovanje učiteljstva izven šole. Jansen in prozoren je tu njihov namen, da hočejo oslabiti vpliv učiteljstva in šole na najširše plasti naroda, zato se bore tako strastno proti tem členom.

Kot rdeča nit se pa vleče čez vso borbo boj proti zidanju šol, vsem prispevkom za šolo in učiteljstvo, češ, da so občine preobremenjene in revne že

itak, kakor da bi se bali, da bo potem prikrajšano zidanje novih cerkva, da se bo premalo nabralo denarja za politično agitacijo v cerkvenih nabiralnikih, da se bo premalo nabralo za nove zvonove itd., itd.

Zelo, zelo se pa potezajo klerikalni poslanci za gospode katehete. Cerkevna oblast naj bi imela govoriti pri nameščanju katehetov, država nič. Manjšina hoče vsiliti svoje mišljenje večini, ki se zavzema za to, da bi učitelji poučevali tudi verouk. Kateheti naj imajo vse pravice in naj bodo nekaj posebnega v šoli, država naj jih plačuje enako kot druge uradnike, samo nikake pravice naj bi ne imela do njih.

Tudi služba božja naj bo obvezna in verske vaje tudi, ter bi moralo učiteljstvo mladino v cerkvi nadzorovati. Za policajca naj bo učiteljstvo v cerkvi, ker tako hočejo duhovni gospodje. Ali ni verska vzgoja zadeva duhovščine in staršev? In člen 12. ustave, ali naj se tu potepta. Toliko se skljujejo prečastiti gospodje na pravice krščanskih staršev, zakaj pa njim ne pripuste tudi, da oni vodijo otroke v cerkev, kadar oni hočejo in ne da se otroke odriga temu njihovem vplivu. Učitelj naj bo za policijsko službo v cerkvi, ker drugega nadzorstva ni; še v šoli med veroukom naj stoji zadaj s palico v roki, da bo gospodom katehetom vzdrževal disciplino med veroukom!?

Nasilna je vaša igra — gospodje, a tudi vaše demagogije bo konec; le pogledimo, kako nasilno igro ste igrali pred petdeset leti proti šolskemu zakonu — vaša moč pojenjuje!

Pokrajinska skupščina UJU — Poverjeništvo Ljubljana — v Šoštanju 4. in 5. julija.

Delegate in udeležnike glavne skupščine prosimo, da pošljejo svoje prijave nemudoma tako glede prenočišča kakor prehrane. Še je čas. Kdor bo samo pri skupščini v nedeljo v Šoštanju, naj se tudi javi, da lahko naročimo pri gostilničarjih dovoljno število obedov. Prosimo za točne prijave, ker je drugače brezhilna ureditev prehrane nemogoča! Stanovanja so vsa preskrbljena v Šoštanju, tako da ne bo treba nobenemu v Velenje in se bomo ozirali po možnosti na vse želje posameznikov. Tudi skupnih prenočišč ne bo!

Cene prehrani: obed (juha po izbiri, govedna in pečenka, dve prikuhi po izbiri) 15 Din, večerja (pečenka ali zrezek s prikuho) 13 Din. Močnata jed, črna kava, kruh in pijača se plača posebe. Odpadajoči znesek za prenočišča in prehrano bo vsak udeleženec plačal pripravljalnemu odboru, ko mu bodo izročene tozadevne nakaznice, in sicer ob prihodu vlakov ob lepem vremenu na vrtu kolodvora, v slučaju slabega vremena pa v dvorani Sokolskega doma.

Domači tovariši(ice) in nekaj članov Sokolskega društva bodo nosili na levem rokavu bele trakove. Na te se je treba obračati za razne informacije!

Na čast učiteljstvu priredi Sokolsko društvo v Šoštanju v soboto 4. julija večer sokolsko akademijo s sodelovanjem salonskega orkestra. Po akademiji se vrši ples v Sokolski dvorani. Prosimo, da se vsi tovariši in tovarišice udeležijo

te prireditve, da se skupno navdušimo za procvit sokolske misli! Torej po večerji takoj vsi v Sokolski dom!

Pripomnimo še, da bo imelo Sokolsko društvo ves čas zborovanj (soboto in nedeljo) na razpolago razna okrepčila.

Prihod vlakov iz Celja: a) 9. uri 9 min. (iz Ljubljane 5.27, Zidanega mosta 7.04, Celja 7.49, Maribora 5.25, Ptujca 5.20, Grobelno 6.52, Rogatec 5.32); b) 14. uri 46 min. (iz Ljubljane 7.44 [slaba zveza], Maribora 9.44, Ptujca 8.43, Celja 13.05); c) 17. uri 4 min. (iz Ljubljane 12.10, Zidanega mosta 13.51, Celja 15.46, Maribora 13.18, Ptujca 13.13, Grobelno 15.19, Rogatec 13.20).

Iz Dravograda: a) 9. uri 56 min. (iz Maribora 5.50, Marenberga 7.07, Prevalj 5.24, Dravograda 7.52); b) 17. uri 35 min. (iz Maribora 13.42, Marenberga 15.—, Prevalj 14.50, Dravograda 15.40).

Odhod iz Šoštanja proti Celju: a) 5. uri 53 min. (v Celju zelo ugodna zveza proti Ljubljani in Mariboru); b) 9. uri 56 min. (v Celju zveza proti Ljubljani 11.39, Mariboru 13.27); c) 12. uri 18 min. (v Celju proti Ljubljani 15.47, Mariboru 14.34); d) 17. uri 35 min. (v Celju proti Ljubljani in Mariboru zelo ugodna zveza); e) 20. uri 43 min. (v Celju proti Ljubljani 0.49, Mariboru 23.04 in 1.26).

Proti Dravogradu: a) 9. uri 9 min.; b) 17. uri 04 min. (oba vlaka ugodna zveza na obe strani v Dravogradu).

Odseki bodo zborovali vsi v dvorani in stranskih prostorih Sokolskega doma.

V čem klerikalci najbolj napadajo šolski zakon?

Ne smemo pozabiti, da je pred 50 leti papež avstrijski šolski zakon javno proklet in da bi klerikalci tudi sedaj radi dosegli kaj takega, samo, da jim razmere in čas onemogočajo taka sredstva.

Odkar je pričela v parlamentu razprava o šolskem zakonu, bruha klerikalni časopis ogenj in žveplo na šolski zakon. Namen je prozoren: Še preden stopi zakon v veljavo, hočejo vzbuditi v ljudstvu nezadovoljstvo, nezaupanje in odpor proti zakonu, da bi le naletelo njega izvajanje v masah na odpor. Oni hočejo na vsak način vzeti zakonu avtoriteto v masi.

Seveda je za vso igro le duhovščina, ki vidi svojega najnevarnejšega nasprotnika v učiteljstvu. Zato dela s polno paro potom poslancev in klerikalnih občin proti zakonu.

Na vse občine je izdala klerikalna stranka poziv, da vlagajo proteste proti zakonu. V to svrhu jih je nahujskala z vsemi določbami, kjer je kmet občutljiv.

Oglejmo si nekoliko, kaj klerikalci najbolj napadajo:

Prvo, kar je klerikalna stranka servirala ljudstvu, je bilo 20 kubičnih metrov drv in stanovanje, ki bi ga morala občina preskrbeti učiteljstvu.

S tem je hotela najprej nahujskati ljudstvo proti učiteljstvu, ne pomisli pa pri tem, da imajo gospod fajmošter zase celo hišo od ljudstva na razpolago, medtem ko učitelju ne privoščijo niti skromnega stanovanja. Duhovščina dobiva od ljudstva veliko biro itd. Vsak postajenačelnik, vsak finančni uradnik, orožnik itd. je preskrbljen s stanovanjem, samo učitelj bi ne smel imeti te pravice in bi moral biti vedno odvisen od ljudi, ki jih fajmošter nahujska, da mu ne dajo ne stanovanja in ne hrane. Kurivo dobe oficirji od države, železniški uradniki in uslužbenci ga dobe po znižani ceni, samo učitelj naj zmrzuje pri korekturi in pripravi za pouk, ker mu ljudje nečejo dati kuriva ali pa nima sredstev, da bi

z godbo na čelu skozi Krakovo in Trnovo.

V nedeljo ob ¼ na 9. je odkorakala šolska mladina izpred šole med sviraanjem godbe v trnovsko cerkev k maši, pri kateri so peli šolski otroci s spremljevanjem orkestra. Po maši je bil povratek v šolsko telovadnico, kjer se je zbralo že mnogo predstavitev oblasti, raznih korporacij, nekdanjih učencev, staršev šolske dece in drugega občinstva. Prosvetni oddelek so zastopali gg. dr. Pestotnik, dr. Karlin in višji šolski nadzornik v pok. Fr. Gabršek; mestno občino gerenta g. Likožar, dr. Puc in magistratni nadsvetnik Govekar, narodno ženstvo ga. Franja dr. Tavčarjeva, gta. Sičeva in mnogo drugih dam; UJU poverjeništvo Ljubljana je bilo istotako oficialno zastopano. Navzočni so bili tudi zastopniki naprednega časopisa.

Šolski upravitelj Janko Polak je v dobro zasnovanem otvoritvenem nagovoru povdarjal pomembnost dneva, katerega proslava naj velja v prvi vrsti 50-letnemu kulturnemu delu šole, ki je bila izprva prosvetno zbirališče in središče mladine iz raznih krajev Slovenije.

V dobi obstoja je vzgajalo na tej šoli okoli 150 učnih oseb nad 27.000 šolske dece, kar dokazuje naravnost ogromno delo tihega, v širši javnosti neopaženega učiteljskega dela in nepisane zgodovine slovenskega šolstva. Koncem govora je izrekel govornik zahvalo vsem činiteljem, ki so omogočili sicer priprosto, a povsem dostojno proslavo tega jubileja, predvsem gerentskemu svetu, narodnim damam, raznim naprednim kulturnim društvom, pevskim zborom društva Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja. Na upraviteljevo povabilo je pripela nato ga. Franja dr. Tavčarjeva v iskreno občutenem nagovoru na šolsko zastavo tri nove, krasno izvezene trakove v državnih, slovenskih in mestnih barvah. Navzočno občinstvo je stoji zaklicalo trikratni »Slava!« kralju Aleksandru, gospa je pa poljubila državno trobojnico na zastavi.

Sledile so razne deklamacije, pevske točke pod spretnim vodstvom domačega učitelja Fr. Trosta in kratek igrokaz. Izrecno moramo povdariti posrečeno izvajanje vseh točk, pogumni in neustrašeni nastop učencev, osobito pa brezhilno izvajanje igrokaza »Matevžev stric pripoveduje«, ki je

zares mojstrsko delo pristnega Ljubljanačana, tovariša A. Potočnika. Orisal nam je življenje stare Ljubljane, predvsem krakovskega in trnovskega predmestja ter postanek šole. Izvajajoči otroci so se kretali pod spretnim vodstvom in s požrtvovalnim sodelovanjem režiserja Narodnega gledališča g. Lipaha na šolskem odru kakor veliki. Tovarišu Potočniku in vsem sodelujočim specijalno k tej točki prav iskreno častitamo! Prelepo uspelo prireditve, na kateri ima domače učiteljstvo lahko posebno zadoščenje in je bila sprejeta od strani občinstva z burnim odobravanjem, je zaključila državna himna.

Popoldne se je vršila v Hribarjevem gaju narodna veselica, kjer so bili s požrtvovalnostjo narodnih dam pogoščeni šolski otroci. Izvajale so se razne otroške igre, petje so oskrbovala že imenovana društva, sodelovali sta dve godbi.

Odbor za proslavo je izdal letno poročilo, sestavljeno od domačega učiteljskega zbora in zanimivo zlasti po tem, ker prinaša imenik šolske mladine še iz šolskega leta 1875/76, in vso statistiko in kroniko 50-letnega obstoja II. mestne deške osnovne šole.

LISTEK.

Proslava 50-letnice II. mestne deške osnovne šole v Ljubljani.

V nedeljo, dne 21. t. m. je proslavila šola na Grabnu v Ljubljani petdesetletnico svojega obstoja. Ako so na mestu razni drugi jubileji, je bila tembolj na mestu ta proslava, ki je bila prava kulturna manifestacija in je pokazala sado-ve strogo nacionalne vzgoje dece v narodnem in državnem edinstvu, ki nam je trden porok boljše bodočnosti. Odlično uspela proslava pa služi tudi v čast in ponos domačemu učiteljstvu, ki je vložilo toliko truda in neumornega dela v pripravo tega pomembnega dneva.

Že na predvečer v soboto se je zbrala pred šolskim poslopjem, ki je bilo z vencji in zastavami okusno okrašeno in razsvetljeno, vsa šolska mladina z lampijončki. Pevski društvi Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja sta zapeli več pesmi, salezijanska godba je zaigrala razne skladbe, nato pa se je uredila povorka šolske dece, ki je odšla

odbora in na to v skupščino, ki ga odobri ali pa odkloni.

Učiteljskim zahtevam in predlogom je zelo naklonjen predsednik sekcije šolskega odbora g. Savič in tudi minister prosvete g. Svetozar Pribičević.

Vendar je položaj, v katerem se nahajamo zaradi tako različnih kulturnih razmer in prosvetne zakonodaje, sila težaven in bo šolski zakon dete položaja, v katerem se nahajamo.

Nadaljne izpremembe šol. zakona sprejete v sekciji.

Posle 33. člana, dokle smo javili u prošlom broju, da je pretres svršen, nastavljen je isti i dalje.

Učinjene su ove važnije izmene:

Čl. 34. Gde je govor o nastavnim predmetima izmenjeno je ovo: mesto »nauka o veri« stavljen je »nastava o veri«.

U tački 10. privredni, dodato je i »ručni« radovi.

13. tačka je odbačena.

Poslednja alineja 34. člana zamenjena je ovim:

»Nastavni plan i program određuje Ministar Prosvete po saslušanju Glav. Prosvetnog Saveta«.

Čl. 35. U 2. alineji mesto »službenom« stavljen je »državnom«.

Poslednji stav počev od reči »sem nastave...« zamenjen je ovim: »u tim školama učenje državnog jezika je obavezno«.

Čl. 39. Odmah iza prve alineje dodaje se: »U izuzetnim prilikama, gde to zahtevaju privredne prilike, može Ministar Prosvete na predlog Oblasnog Šk. Odbora promeniti datum početka i završetka školske godine«.

Čl. 43. Deca se ne mogu upisati u prvi razred, koja su napunila 10 godina (u projektu je bilo 12). Rešeno, da se o ovome predvidi nešto i u prelaznim naređenjima.

Čl. 48. Ocene su učenika izmenjene. Po tim izmenama ocene su: 5 t. j. vrlo dobar; 4 t. j. dobar; 3 t. j. dovoljan i 2 slab.

Vladanje ima ocene: vrlo dobar, dobar i slab.

Čl. 61. Dodata je alineja: »Za stalnu učiteljicu u zabavištima postavlja se lice koje je steklo posebne kvalifikacije u državnim tečajevima ili zavodima«.

Čl. 63. Ceo je zamenjen novom odredbom:

»Svi učitelji i učiteljice postavljaju se po odredbama zakona o činovnicima i državnim službenicima građanskog reda«.

Čl. 77. Dodata je alineja:

»U tečajevima, koji se osnivaju po čl. 42. (?) al. 5 vršiče nastavu učitelji uz nagradu koju će odrediti Ministarstvo Prosvete«.

Čl. 87. U tač. 2. kad se zatvara odeljenje, dodato je:

»U tom slučaju odlazi učitelj ali učiteljica, koji je najmlađi po stečaju. Ali ako bi se u tom mestu, iz kojega su bili uklo-njeni, ukazalo u toku te godine ili u početku sledeće, prazno mesto, oni imaju pravo da se u njega vrate«.

Određba je ova uzeta po napomenama Udruženja.

Čl. 90. Alineja o ogrevu usvojena je ovako:

»Ogrev se daje u naturi ili u novcu. Oblasni školski odbor određuje prema mesnim prilikama i potrebi količinu toga ogreva«.

Čl. 94.—100. Ovo je odeljak o kaznama. Ceo je odeljak rezervisan po želji g. Ministra Prosvete.

Saznaje se, da Ministar smera u tom pogledu stvoriti oblasni i nad njim viši disciplinski sud od školskih ljudi.

Čl. 105. Na bolja mesta imaju pravo:

1. Stariji po službi.
2. Jači po ocenama.
3. S porodičnim potrebama.
4. Zaslužniji po službi.

Izmenjen je red uslova po projektu.

Čl. 107. Ne mogu se javiti za stečaj: »Koji su poslednje dve godine ocenjeni jedanput nedovoljno ili oba puta dovoljno. Tački 4. je dodato:

»Izuzet slučaj zeniđe, ako je žena učiteljica«.

Čl. 108. Ministru komisija predlaže mesto dva — tri kandidata za mesto i on postavlja jednog od trojice.

Sa 110. čl. Sekcija je završila pretres projekta do 17. t. m. zaključno. 18. t. m. nije držana sednica, a nastavlja se 19. t. m. »Nar. Prosv.«

si ga nabavil. Drugemu uradništvu po uradnih urah ni treba biti doma, učitelj mora korigirati zvezke in se pripravljati za pouk in tega ne more delati v mrzli sobi. Vsega tega duhovni gospodje in gospod poslanec Hohnjec ne uvidijo. Pa kaj bi jim dokazovali! Narodno edinstvo, državno edinstvo in verska strpljivost jim smrdi, ker ni v klerikalnem duhu, zato se tako strastno zaganjajo proti tem določbam, ki jih povdarja zakon.

Versko pravno vzgojo, to je oni člen, ki so ga v Avstriji klerikalci vedno videli nad naprednim učiteljstvom, mladijo tudi sedaj, zato so se ljuto zagnali proti členu 1., ki povdarja narodno in državno edinstvo in versko strpnost.

Ljudstvu predočujejo grozna bremenja, ki bi jih morala nositi občina. Seveda, če bi bile šole klerikalni zavodi in bi služile v podkrepljenje klerikalizma, potem bi bilo vse dobro.

Značilno je tudi, da klerikalci hlastno popadejo vsako mnenje, ki ga gosp. Milutin Stanković, blviš predsednik UJU iz svojega strankarskega fanatizma iznese v glasilu učiteljskega političnega kluba »Slobodnem Narodu«. Vse jim pride prav.

Zelo značilno je, da klerikalci napadajo vse člene, ki utrjujejo vezi med šolo in domom in ki pospešujejo in podpirajo delovanje učiteljstva izven šole. Jansen in prozoren je tu njihov namen, da hočejo oslabiti vpliv učiteljstva in šole na najširše plasti naroda, zato se bore tako strastno proti tem členom.

Kot rdeča nit se pa vleče čez vso borbo boj proti zidanju šol, vsem prispevkom za šolo in učiteljstvo, češ, da so občine preobremenjene in revne že

itak, kakor da bi se bali, da bo potem prikrajšano zidanje novih cerkva, da se bo premalo nabralo denarja za politično agitacijo v cerkvenih nabiralnikih, da se bo premalo nabralo za nove zvonove itd., itd.

Zelo, zelo se pa potezajo klerikalni poslanci za gospode katehete. Cerkvena oblast naj bi imela govoriti pri nameščanju katehetov, država nič. Manjšina hoče vsiliti svoje mišljenje večini, ki se zavzema za to, da bi učitelji poučevali tudi verouk. Kateheti naj imajo vse pravice in naj bodo nekaj posebnega v šoli, država naj jih plačuje enako kot druge uradnike, samo nikake pravice naj bi ne imela do njih.

Tudi služba božja naj bo obvezna in verske vaje tudi, ter bi moralo učiteljstvo mladino v cerkvi nadzorovati. Za policaja naj bo učiteljstvo v cerkvi, ker tako hočejo duhovni gospodje. Ali ni verska vzgoja zadeva duhovščine in staršev? In člen 12. ustave, ali naj se tu potepta. Toliko se skljujejo prečastiti gospodje na pravice krščanskih staršev, zakaj pa njim ne pripuste tudi, da oni vodijo otroke v cerkev, kadar oni hočejo in ne da se otroke odriga temu njihovega vplivu. Učitelj naj bo za policijsko službo v cerkvi, ker drugega nadzorstva ni; še v šoli med veroukom naj stoji zadaj s palico v roki, da bo gospodom katehetom vzdrževal disciplino med veroukom!?

Nasilna je vaša igra — gospodje, a tudi vaše demagogije bo konec; le pogledimo, kako nasilno igro ste igrali pred petdeset leti proti šolskemu zakonu — vaša moč pojenjuje!

Pokrajinska skupščina UJU — Poverjeništvo Ljubljana — v Šoštanju 4. in 5. julija.

Delegate in udeležnike glavne skupščine prosimo, da pošljejo svoje prijave nemudoma tako glede prenočišča kakor prehrane. Še je čas. Kdor bo samo pri skupščini v nedeljo v Šoštanju, naj se tudi javi, da lahko naročimo pri gostilničarjih dovoljno število obedov. Prosimo za točne prijave, ker je drugače brezhilna ureditev prehrane nemogoča! Stanovanja so vsa preskrbljena v Šoštanju, tako da ne bo treba nobenemu v Velenje in se bomo ozirali po možnosti na vse želje posameznikov. Tudi skupnih prenočišč ne bo!

Cene prehrani: obed (juha po izbiri, govedna in pečenka, dve prikuhi po izbiri) 15 Din, večerja (pečenka ali zrezek s prikuho) 13 Din. Močnata jed, črna kava, kruh in pijača se plača posebe. Odpadajoči znesek za prenočišča in prehrano bo vsak udeleženec plačal pripravljalnemu odboru, ko mu bodo izročene tozadevne nakaznice, in sicer ob prihodu vlakov ob lepem vremenu na vrtu kolodvora, v slučaju slabega vremena pa v dvorani Sokolskega doma.

Domači tovariši(ice) in nekaj članov Sokolskega društva bodo nosili na levem rokavu bele trakove. Na te se je treba obračati za razne informacije!

Na čast učiteljstvu priredi Sokolsko društvo v Šoštanju v soboto 4. julija večer sokolsko akademijo s sodelovanjem salonskega orkestra. Po akademiji se vrši ples v Sokolski dvorani. Prosimo, da se vsi tovariši in tovarišice udeležijo

te prireditve, da se skupno navdušimo za procvit sokolske misli! Torej po večerji takoj vsi v Sokolski dom!

Pripomnimo še, da bo imelo Sokolsko društvo ves čas zborovanj (soboto in nedeljo) na razpolago razna okrepčila.

Prihod vlakov iz Celja: a) 9. uri 9 min. (iz Ljubljane 5.27, Zidanega mosta 7.04, Celja 7.49, Maribora 5.25, Ptujca 5.20, Grobelno 6.52, Rogatec 5.32); b) 14. uri 46 min. (iz Ljubljane 7.44 [slaba zveza], Maribora 9.44, Ptujca 8.43, Celja 13.05); c) 17. uri 4 min. (iz Ljubljane 12.10, Zidanega mosta 13.51, Celja 15.46, Maribora 13.18, Ptujca 13.13, Grobelno 15.19, Rogatec 13.20).

Iz Dravograda: a) 9. uri 56 min. (iz Maribora 5.50, Marenberga 7.07, Prevalj 5.24, Dravograda 7.52); b) 17. uri 35 min. (iz Maribora 13.42, Marenberga 15.—, Prevalj 14.50, Dravograda 15.40).

Odhod iz Šoštanja proti Celju: a) 5. uri 53 min. (v Celju zelo ugodna zveza proti Ljubljani in Mariboru); b) 9. uri 56 min. (v Celju zveza proti Ljubljani 11.39, Mariboru 13.27); c) 12. uri 18 min. (v Celju proti Ljubljani 15.47, Mariboru 14.34); d) 17. uri 35 min. (v Celju proti Ljubljani in Mariboru zelo ugodna zveza); e) 20. uri 43 min. (v Celju proti Ljubljani 0.49, Mariboru 23.04 in 1.26).

Proti Dravogradu: a) 9. uri 9 min.; b) 17. uri 04 min. (oba vlaka ugodna zveza na obe strani v Dravogradu).

Odeški bodo zborovali vsi v dvorani in stranskih prostorih Sokolskega doma.

V čem klerikalci najbolj napadajo šolski zakon?

Ne smemo pozabiti, da je pred 50 leti papež avstrijski šolski zakon javno proklel in da bi klerikalci tudi sedaj radi dosegli kaj takega, samo, da jim razmere in čas onemogočajo taka sredstva.

Odkar je pričela v parlamentu razprava o šolskem zakonu, bruha klerikalni časopis ožen in žveplo na šolski zakon. Namen je prozoren: Še preden stopi zakon v veljavo, hočejo vzbuditi v ljudstvu nezadovoljstvo, nezaupanje in odpor proti zakonu, da bi le naletelo njega izvajanje v masah na odpor. Oni hočejo na vsak način vzeti zakonu avtoriteto v masi.

Seveda je za vso igro le duhovščina, ki vidi svojega najnevarnejšega nasprotnika v učiteljstvu. Zato dela s polno paro potom poslancev in klerikalnih občin proti zakonu.

Na vse občine je izdala klerikalna stranka poziv, da vlagajo proteste proti zakonu. V to svrhu jih je nahujkala z vsemi določbami, kjer je kmet občutljiv.

Oglejmo si nekoliko, kaj klerikalci najbolj napadajo:

Prvo, kar je klerikalna stranka servirala ljudstvu, je bilo 20 kubičnih metrov drv in stanovanje, ki bi ga morala občina preskrbeti učiteljstvu.

S tem je hotela najprej nahujskati ljudstvo proti učiteljstvu, ne pomisli pa pri tem, da imajo gospod fajmošter zase celo hišo od ljudstva na razpolago, medtem ko učitelju ne privoščijo niti skromnega stanovanja. Duhovščina dobiva od ljudstva veliko biro itd. Vsak postajenačelnik, vsak finančni uradnik, orožnik itd. je preskrbljen s stanovanjem, samo učitelj bi ne smel imeti te pravice in bi moral biti vedno odvisen od ljudi, ki jih fajmošter nahujka, da mu ne dajo ne stanovanja in ne hrane. Kurivo dobe oficirji od države, železniški uradniki in uslužbenci ga dobe po znižani ceni, samo učitelj naj zmrzuje pri korekturi in pripravi za pouk, ker mu ljudje nečejo dati kuriva ali pa nima sredstev, da bi

z godbo na čelu skozi Krakovo in Trnovo.

V nedeljo ob ¼ na 9. je odkorakala šolska mladina izpred šole med sviranjem godbe v trnovsko cerkev k maši, pri kateri so peli šolski otroci s spremljevanjem orkestra. Po maši je bil povratek v šolsko telovadnico, kjer se je zbralo že mnogo predstavitev oblasti, raznih korporacij, nekdanjih učencev, staršev šolske dece in drugega občinstva. Prosvetni oddelek so zastopali gg. dr. Pestotnik, dr. Karlin in višji šolski nadzornik v pok. Fr. Gabršek; mestno občino gerenta g. Likozar, dr. Puc in magistratni nadsvetnik Govekar, narodno ženstvo ga. Franja dr. Tavčarjeva, gta. Sičeva in mnogo drugih dam; UJU poverjeništvo Ljubljana je bilo istotako oficialno zastopano. Navzočni so bili tudi zastopniki naprednega časopisa.

Šolski upravitelj Janko Polak je v dobro zasnovanem otvoritvenem nagovoru povdarjal pomembnost dneva, katerega proslava naj velja v prvi vrsti 50-letnemu kulturnemu delu šole, ki je bila izprva prosvetno zbirališče in središče mladine iz raznih krajev Slovenije.

V dobi obstoja je vzgajalo na tej šoli okoli 150 učnih oseb nad 27.000 šolske dece, kar dokazuje naravnost ogromno delo tihega, v širši javnosti neopaženega učiteljskega dela in nepisane zgodovine slovenskega šolstva. Koncem govora je izrekel govornik zahvalo vsem činite-ljem, ki so omogočili sicer priprosto, a povsem dostojno proslavo tega jubileja, predvsem gerentskemu svetu, narodnim damam, raznim naprednim kulturnim društvom, pevskim zborom društva Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja. Na upraviteljevo povabilo je pripela nato ga. Franja dr. Tavčarjeva v iskreno občutenem nagovoru na šolsko zastavo tri nove, krasno izvezene trakove v državnih, slovenskih in mestnih barvah. Navzočno občinstvo je stoji zaklicalo trikratni »Slava!« kralju Aleksandru, gospa je pa poljubila državno trobojnico na zastavi.

Sledile so razne deklamacije, pevske točke pod spretnim vodstvom domačega učitelja Fr. Trosta in kratek igrokaz. Izrecno moramo povdariti posrečeno izvajanje vseh točk, pogumni in neustrašeni nastop učencev, osobito pa brezhilno izvajanje igrokaza »Matevžev stric pripoveduje«, ki je

zares mojstrsko delo pristnega Ljubljanačana, tovariša A. Potočnika. Orisal nam je življenje stare Ljubljane, predvsem krakovskega in trnovskega predmestja ter postanek šole. Izvajajoči otroci so se kretali pod spretnim vodstvom in s požrtvovalnim sodelovanjem režiserja Narodnega gledališča g. Lipaha na šolskem odru kakor veliki. Tovarišu Potočniku in vsem sodelujočim specijalno k tej točki prav iskreno častitamo! Prelepo uspelo prireditve, na kateri ima domače učiteljstvo lahko posebno zadoščenje in je bila sprejeta od strani občinstva z burnim odobravanjem, je zaključila državna himna.

Popoldne se je vršila v Hribarjevem gaju narodna veselica, kjer so bili s požrtvovalnostjo narodnih dam pogoščeni šolski otroci. Izvajale so se razne otroške igre, petje so oskrbovala že imenovana društva, sodelovali sta dve godbi.

Odbor za proslavo je izdal letno poročilo, sestavljeno od domačega učiteljskega zbora in zanimivo zlasti po tem, ker prinaša imenik šolske mladine še iz šolskega leta 1875/76, in vso statistiko in kroniko 50-letnega obstoja II. mestne deške osnovne šole.

LISTEK.

Proslava 50-letnice II. mestne deške osnovne šole v Ljubljani.

V nedeljo, dne 21. t. m. je proslavila šola na Grabnu v Ljubljani petdesetletnico svojega obstoja. Ako so na mestu razni drugi jubileji, je bila tembolj na mestu ta proslava, ki je bila prava kulturna manifestacija in je pokazala sado-ve strogo nacionalne vzgoje dece v narodnem in državnem edinstvu, ki nam je trden porok boljše bodočnosti. Odlično uspela proslava pa služi tudi v čast in ponos domačemu učiteljstvu, ki je vložilo toliko truda in neumornega dela v pripravo tega pomembnega dneva.

Že na predvečer v soboto se je zbrala pred šolskim poslopjem, ki je bilo z vencii in zastavami okusno okrašeno in razsvetljeno, vsa šolska mladina z lampijončki. Pevski društvi Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja sta zapeli več pesmi, salezijanska godba je zaigrala razne skladbe, nato pa se je uredila povorka šolske dece, ki je odšla

odbora in na to v skupščino, ki ga odobri ali pa odkloni.

Učiteljskim zahtevam in predlogom je zelo naklonjen predsednik sekcije šolskega odbora g. Savič in tudi minister prosvete g. Svetozar Pribičević.

Vendar je položaj, v katerem se nahajamo zaradi tako različnih kulturnih razmer in prosvetne zakonodaje, sila težaven in bo šolski zakon dete položaja, v katerem se nahajamo.

Nadaljne izpremembe šol. zakona sprejete v sekciji.

Posle 33. člana, dokle smo javili u prošlom broju, da je pretres svršen, nastavljen je isti i dalje.

Učinjene su ove važnije izmene:

Čl. 34. Gde je govor o nastavnim predmetima izmenjeno je ovo: mesto »nauka o veri« stavljeno je »nastava o veri«.

U tački 10. privredni, dodato je i »ručni« radovi.

13. tačka je odbačena.

Poslednja alineja 34. člana zamenjena je ovim:

»Nastavni plan i program određuje Ministar Prosvete po saslusanju Glav. Prosvetnog Saveta«.

Čl. 35. U 2. alineji mesto »službenom« stavljeno je »državnom«.

Poslednji stav počev od reči »sem nastave...« zamenjen je ovim: »u tim školama učenje državnog jezika je obavezno«.

Čl. 39. Odmah iza prve alineje dodaje se: »U izuzetnim prilikama, gde to zahtevaju privredne prilike, može Ministar Prosvete na predlog Oblasnog Šk. Odbora promeniti datum početka i završetka školske godine«.

Čl. 43. Deca se ne mogu upisati u prvi razred, koja su napunila 10 godina (u projektu je bilo 12). Rešeno, da se o ovome predvidi nešto i u prelaznim narednjima.

Čl. 48. Ocene su učenika izmenjene. Po tim izmenama ocene su: 5 t. j. vrlo dobar; 4 t. j. dobar; 3 t. j. dovoljan i 2 slab.

Vladanje ima ocene: vrlo dobar, dobar i slab.

Čl. 61. Dodata je alineja: »Za stalnu učiteljicu u zabavištima postavlja se lice koje je steklo posebne kvalifikacije u državnim tečajevima ili zavodima«.

Čl. 63. Ceo je zamenjen novom odredbom:

»Svi učitelji i učiteljice postavljaju se po odredbama zakona o činovnicima i državnim službenicima građanskog reda«.

Čl. 77. Dodata je alineja:

»U tečajevima, koji se osnivaju po čl. 42. (?) al. 5 vršiče nastavu učitelji uz nagradu koju će odrediti Ministarstvo Prosvete«.

Čl. 87. U tač. 2. kad se zatvara odeljenje, dodato je:

»U tom slučaju odlazi učitelj ali učiteljica, koji je najmlađi po stečaju. Ali ako bi se u tom mestu, iz kojega su bili uklonjeni, ukazalo u toku te godine ili u početku sledeće, prazno mesto, oni imaju pravo da se u njega vrate«.

Određba je ova uzeta po napomenama Udruženja.

Čl. 90. Alineja o ogrevu usvojena je ovako:

»Ogrev se daje u naturi ili u novcu. Oblasni školski odbor određuje prema mesnim prilikama i potrebi količinu toga ogreva«.

Čl. 94.—100. Ovo je odeljak o kaznama. Ceo je odeljak rezervisan po želji g. Ministra Prosvete.

Saznaje se, da Ministar smera u tom pogledu stvoriti oblasni i nad njim viši disciplinski sud od školskih ljudi.

Čl. 105. Na bolja mesta imaju pravo:

1. Stariji po službi.
2. Jači po ocenama.
3. S porodičnim potrebama.
4. Zaslužniji po službi.

Izmenjen je red uslova po projektu.

Čl. 107. Ne mogu se javiti za stečaj: »Koji su poslednje dve godine ocenjeni jedanput nedovoljno ili oba puta dovoljno.

Tački 4. je dodato:

»Izuzet slučaj ženiđe, ako je žena učiteljica«.

Čl. 108. Ministru komisija predlaže mesto dva — tri kandidata za mesto i on postavlja jednog od trojice.

Sa 110. čl. Sekcija je završila pretres projekta do 17. t. m. zaključno. 18. t. m. nije držana sednica, a nastavlja se 19. t. m. »Nar. Prosv.«

si ga nabavil. Drugemu uradništvu po uradnih urah ni treba biti doma, učitelj mora korigirati zvezke in se pripravljati za pouk in tega ne more delati v mrzli sobi. Vsega tega duhovni gospodje in gospod poslanec Hohnjec ne uvidijo. Pa kaj bi jim dokazovali! Narodno edinstvo, državno edinstvo in verska strpljivost jim smrdi, ker ni v klerikalnem duhu, zato se tako strastno zaganjajo proti tem določbam, ki jih povdarja zakon.

Versko pravno vzgojo, to je oni člen, ki so ga v Avstriji klerikalci vedno videli nad naprednim učiteljstvom, mladijo tudi sedaj, zato so se ljuto zagnali proti členu 1., ki povdarja narodno in državno edinstvo in versko strpnost.

Ljudstvu predočujejo grozna bremenja, ki bi jih morala nositi občina. Seveda, če bi bile šole klerikalni zavodi in bi služile v podkrepljenje klerikalizma, potem bi bilo vse dobro.

Značilno je tudi, da klerikalci hlastno popadejo vsako mnenje, ki ga gosp. Milutin Stanković, blviš predsednik UJU iz svojega strankarskega fanatizma iznese v glasilu učiteljskega političnega kluba »Slobodnem Narodu«. Vse jim pride prav.

Zelo značilno je, da klerikalci napadajo vse člene, ki utrjujejo vezi med šolo in domom in ki pospešujejo in podpirajo delovanje učiteljstva izven šole. Jansen in prozoren je tu njihov namen, da hočejo oslabiti vpliv učiteljstva in šole na najširše plasti naroda, zato se bore tako strastno proti tem členom.

Kot rdeča nit se pa vleče čez vso borbo boj proti zidanju šol, vsem prispevkom za šolo in učiteljstvo, češ, da so občine preobremenjene in revne že

itak, kakor da bi se bali, da bo potem prikrajšano zidanje novih cerkva, da se bo premalo nabralo denarja za politično agitacijo v cerkvenih nabiralnikih, da se bo premalo nabralo za nove zvonove itd., itd.

Zelo, zelo se pa potezajo klerikalni poslanci za gospode katehete. Cerkevna oblast naj bi imela govoriti pri nameščanju katehetov, država nič. Manjšina hoče vsiliti svoje mišljenje večini, ki se zavzema za to, da bi učitelji poučevali tudi verouk. Kateheti naj imajo vse pravice in naj bodo nekaj posebnega v šoli, država naj jih plačuje enako kot druge uradnike, samo nikake pravice naj bi ne imela do njih.

Tudi služba božja naj bo obvezna in verske vaje tudi, ter bi moralo učiteljstvo mladino v cerkvi nadzorovati. Za policajca naj bo učiteljstvo v cerkvi, ker tako hočejo duhovni gospodje. Ali ni verska vzgoja zadeva duhovščine in staršev? In člen 12. ustave, ali naj se tu potepta. Toliko se skljujejo prečastiti gospodje na pravice krščanskih staršev, zakaj pa njim ne pripuste tudi, da oni vodijo otroke v cerkev, kadar oni hočejo in ne da se otroke odrta temu njihovem vplivu. Učitelj naj bo za policijsko službo v cerkvi, ker drugega nadzorstva ni; še v šoli med veroukom naj stoji zadaj s palico v roki, da bo gospodom katehetom vzdrževal disciplino med veroukom!?

Nasilna je vaša igra — gospodje, a tudi vaše demagogije bo konec; le pogledimo, kako nasilno igro ste igrali pred petdeset leti proti šolskemu zakonu — vaša moč pojenjuje!

Pokrajinska skupščina UJU — Poverjeništvo Ljubljana — v Šoštanju 4. in 5. julija.

Delegate in udeležnike glavne skupščine prosimo, da pošljejo svoje prijave nemudoma tako glede prenočišča kakor prehrane. Še je čas. Kdor bo samo pri skupščini v nedeljo v Šoštanju, naj se tudi javi, da lahko naročimo pri gostilničarjih dovoljno število obedov. Prosimo za točne prijave, ker je drugače brezhilna ureditev prehrane nemogoča! Stanovanja so vsa preskrbljena v Šoštanju, tako da ne bo treba nobenemu v Velenje in se bomo ozirali po možnosti na vse želje posameznikov. Tudi skupnih prenočišč ne bo!

Cene prehrani: obed (juha po izbiri, govedna in pečenka, dve prikuhi po izbiri) 15 Din, večerja (pečenka ali zrezek s prikuho) 13 Din. Močnata jed, črna kava, kruh in pijača se plača posebe. Odpadajoči znesek za prenočišča in prehrano bo vsak udeleženec plačal pripravljalnemu odboru, ko mu bodo izročene tozadevne nakaznice, in sicer ob prihodu vlakov ob lepem vremenu na vrtu kolodvora, v slučaju slabega vremena pa v dvorani Sokolskega doma.

Domači tovariši(ice) in nekaj članov Sokolskega društva bodo nosili na levem rokavu bele trakove. Na te se je treba obračati za razne informacije!

Na čast učiteljstvu priredi Sokolsko društvo v Šoštanju v soboto 4. julija večer sokolsko akademijo s sodelovanjem salonskega orkestra. Po akademiji se vrši ples v Sokolski dvorani. Prosimo, da se vsi tovariši in tovarišice udeležijo

te prireditve, da se skupno navdušimo za procvit sokolske misli! Torej po večerji takoj vsi v Sokolski dom!

Pripomnimo še, da bo imelo Sokolsko društvo ves čas zborovanj (soboto in nedeljo) na razpolago razna okrepčila.

Prihod vlakov iz Celja: a) 9. uri 9 min. (iz Ljubljane 5.27, Zidanega mosta 7.04, Celja 7.49, Maribora 5.25, Ptujca 5.20, Grobelno 6.52, Rogatec 5.32); b) 14. uri 46 min. (iz Ljubljane 7.44 [slaba zveza], Maribora 9.44, Ptujca 8.43, Celja 13.05); c) 17. uri 4 min. (iz Ljubljane 12.10, Zidanega mosta 13.51, Celja 15.46, Maribora 13.18, Ptujca 13.13, Grobelno 15.19, Rogatec 13.20).

Iz Dravograda: a) 9. uri 56 min. (iz Maribora 5.50, Marenberga 7.07, Prevalj 5.24, Dravograda 7.52); b) 17. uri 35 min. (iz Maribora 13.42, Marenberga 15.—, Prevalj 14.50, Dravograda 15.40).

Odhod iz Šoštanja proti Celju: a) 5. uri 53 min. (v Celju zelo ugodna zveza proti Ljubljani in Mariboru); b) 9. uri 56 min. (v Celju zveza proti Ljubljani 11.39, Mariboru 13.27); c) 12. uri 18 min. (v Celju proti Ljubljani 15.47, Mariboru 14.34); d) 17. uri 35 min. (v Celju proti Ljubljani in Mariboru zelo ugodna zveza); e) 20. uri 43 min. (v Celju proti Ljubljani 0.49, Mariboru 23.04 in 1.26).

Proti Dravogradu: a) 9. uri 9 min.; b) 17. uri 04 min. (oba vlaka ugodna zveza na obe strani v Dravogradu).

Odseki bodo zborovali vsi v dvorani in stranskih prostorih Sokolskega doma.

V čem klerikalci najbolj napadajo šolski zakon?

Ne smemo pozabiti, da je pred 50 leti papež avstrijski šolski zakon javno proklel in da bi klerikalci tudi sedaj radi dosegli kaj takega, samo, da jim razmere in čas onemogočajo taka sredstva.

Odkar je pričela v parlamentu razprava o šolskem zakonu, bruhajo klerikalni časopisi ogenj in žveplo na šolski zakon. Namen je prozoren: Še preden stopi zakon v veljavo, hočejo vzbuditi v ljudstvu nezadovoljstvo, nezaupanje in odpor proti zakonu, da bi le naletelo njega izvajanje v masah na odpor. Oni hočejo na vsak način vzeti zakonu avtoriteto v masi.

Seveda je za vso igro le duhovščina, ki vidi svojega najnevarnejšega nasprotnika v učiteljstvu. Zato dela s polno paro potom poslancev in klerikalnih občin proti zakonu.

Na vse občine je izdala klerikalna stranka poziv, da vlagajo proteste proti zakonu. V to svrhu jih je nahujkala z vsemi določbami, kjer je kmet občutljiv.

Oglejmo si nekoliko, kaj klerikalci najbolj napadajo:

Prvo, kar je klerikalna stranka servirala ljudstvu, je bilo 20 kubičnih metrov drv in stanovanje, ki bi ga morala občina preskrbeti učiteljstvu.

S tem je hotela najpreje nahujskati ljudstvo proti učiteljstvu, ne pomisli pa pri tem, da imajo gospod fajmošter zase celo hišo od ljudstva na razpolago, medtem ko učitelju ne privoščijo niti skromnega stanovanja. Duhovščina dobiva od ljudstva veliko biro itd. Vsak postajenačelnik, vsak finančni uradnik, orožnik itd. je preskrbljen s stanovanjem, samo učitelj bi ne smel imeti te pravice in bi moral biti vedno odvisen od ljudi, ki jih fajmošter nahujka, da mu ne dajo ne stanovanja in ne hrane. Kurivo dobe oficirji od države, železniški uradniki in uslužbenci ga dobe po znižani ceni, samo učitelj naj zmrzuje pri korekturi in pripravi za pouk, ker mu ljudje nečejo dati kuriva ali pa nima sredstev, da bi

z godbo na čelu skozi Krakovo in Trnovo.

V nedeljo ob ¼ na 9. je odkorakala šolska mladina izpred šole med sviraanjem godbe v trnovsko cerkev k maši, pri kateri so peli šolski otroci s spremljevanjem orkestra. Po maši je bil povratek v šolsko telovadnico, kjer se je zbralo že mnogo predstavitev oblasti, raznih korporacij, nekdanjih učencev, staršev šolske dece in drugega občinstva. Prosvetni oddelek so zastopali g. dr. Pestotnik, dr. Karlin in višji šolski nadzornik v pok. Fr. Gabršek; mestno občino gerenta g. Likozar, dr. Puc in magistratni nadsvetnik Govekar, narodno ženstvo ga. Franja dr. Tavčarjeva, gta. Sičeva in mnogo drugih dam; UJU poverjeništvo Ljubljana je bilo istotako oficialno zastopano. Navzočni so bili tudi zastopniki naprednega časopisa.

Šolski upravitelj Janko Polak je v dobro zasnovanem otvoritvenem nagovoru povdarjal pomembnost dneva, katerega proslava naj velja v prvi vrsti 50-letnemu kulturnemu delu šole, ki je bila izprva prosvetno zbirališče in središče mladine iz raznih krajev Slovenije.

V dobi obstoja je vzgajalo na tej šoli okoli 150 učnih oseb nad 27.000 šolske dece, kar dokazuje naravnost ogromno delo tihega, v širši javnosti neopaznega učiteljskega dela in nepisane zgodovine slovenskega šolstva. Koncem govora je izrekel govornik zahvalo vsem činitelem, ki so omogočili sicer priprosto, a povsem dostojno proslavo tega jubileja, predvsem gerentskemu svetu, narodnim damam, raznim naprednim kulturnim društvom, pevskim zborom društva Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja. Na upraviteljevo povabilo je pripela nato ga. Franja dr. Tavčarjeva v iskreno občutenem nagovoru na šolsko zastavo tri nove, krasno izvezeno trakove v državnih, slovenskih in mestnih barvah. Navzočno občinstvo je stoji zaklicalo trikratni »Slava!« kralju Aleksandru, gospa je pa poljubila državno trobojnico na zastavi.

Sledile so razne deklamacije, pevske točke pod spretnim vodstvom domačega učitelja Fr. Trosta in kratek igrokaz. Izrecno moramo povdariti posrečeno izvajanje vseh točk, pogumni in neustrašeni nastop učencev, osobito pa brezhilno izvajanje igrokaza »Matevžev stric pripoveduje«, ki je

zares mojstrsko delo pristnega ljubljana, tovariša A. Potočnika. Orisal nam je življenje stare Ljubljane, predvsem krakovskega in trnovskega predmestja ter postanek šole. Izvajajoči otroci so se kretali pod spretnim vodstvom in s požrtvovalnim sodelovanjem režiserja Narodnega gledališča g. Lipaha na šolskem odru kakor veliki. Tovarišu Potočniku in vsem sodelujočim specijalno k tej točki prav iskreno častitamo! Prelepo uspelo prireditve, na kateri ima domače učiteljstvo lahko posebno zadoščenje in je bila sprejeta od strani občinstva z burnim odobravanjem, je zaključila državna himna.

Popoldne se je vršila v Hribarjevem gaju narodna veselica, kjer so bili s požrtvovalnostjo narodnih dam pogoščeni šolski otroci. Izvajale so se razne otroške igre, petje so oskrbovala že imenovana društva, sodelovali sta dve godbi.

Odbor za proslavo je izdal letno poročilo, sestavljeno od domačega učiteljskega zbora in zanimivo zlasti po tem, ker prinaša imenik šolske mladine še iz šolskega leta 1875/76, in vso statistiko in kroniko 50-letnega obstoja II. mestne deške osnovne šole.

LISTEK.

Proslava 50-letnice II. mestne deške osnovne šole v Ljubljani.

V nedeljo, dne 21. t. m. je proslavila šola na Grabnu v Ljubljani petdesetletnico svojega obstoja. Ako so na mestu razni drugi jubileji, je bila tembolj na mestu ta proslava, ki je bila prava kulturna manifestacija in je pokazala sado-ve strogo nacionalne vzgoje dece v narodnem in državnem edinstvu, ki nam je trden porok boljše bodočnosti. Odlično uspela proslava pa služi tudi v čast in ponos domačemu učiteljstvu, ki je vložilo toliko truda in neumornega dela v priprave tega pomembnega dneva.

Že na predvečer v soboto se je zbrala pred šolskim poslopjem, ki je bilo z vencii in zastavami okusno okrašeno in razsvetljeno, vsa šolska mladina z lampijončki. Pevski društvi Krakovo-Trnovo in dvorskega okraja sta zapeli več pesmi, salezijanska godba je zaigrala razne skladbe, nato pa se je uredila povorka šolske dece, ki je odšla